

Mart 2019

**YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU KAPSAMINDA
DÜZENLENEN İDARİ İŞLEMLERE KARŞI
İTİRAZ YOLLARI**

Bu notun amacı; 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda (YUKK) ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte (Uygulama Yönetmeliği) düzenlenen idari işlemlere karşı başvurulabilecek olağan ve olağanüstü kanun yollarını açıklamaktır. Bu kapsamda, aşağıdaki konularda ilgili mevzuatta öngörülen kurallara yer verilecektir:

- ❖ YUKK 54. madde altında verilen sınırdışı kararlarına karşı itiraz yolları
- ❖ YUKK madde 57 ve 68 altında verilen idari gözetim kararlarına karşı itiraz yolları
- ❖ Uluslararası koruma başvurularının değerlendirilme süreçleriyle ilgili kararlara karşı karşı itiraz yolları
- ❖ 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu madde 45'de düzenlenmiş olan istinaf başvuruları
- ❖ Anayasa Mahkemesi'ne başvuru (Anayasa madde 148; 6216 sayılı Kanun Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun; Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü)

A. Sınırdışı Kararları

1- İdare mahkemesine başvuru

YUKK'un 53. maddesi uyarınca sınırdışı kararına karşı, kararın yabancıya, yasal temsilcisine veya avukatına tebliğinden itibaren 15 gün içinde idare mahkemesine başvurulabilir. 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre açılacak iptal davasına bakmakla yetkili ve görevli mahkeme sınırdışı kararını veren valiliğin bulunduğu ya da bağlı olduğu ildeki 1. İdare Mahkemesidir¹. Sınırdışı kararı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından verilmişse Ankara'daki 1. İdare Mahkemesi'dir.

YUKK'un 53. maddesinin 3. fıkrası² ve Uygulama Yönetmeliği'nin 59. maddesinin 4. fıkrası uyarınca, **kural olarak, idare mahkemesine yapılan başvuru sınırdışı işlemi otomatik olarak durdurur.** Söz konusu işlemin icrasının durması için, dava açıldığına dair mahkemeden alınacak derkenarın idareye (İl Göç İdaresi Müdürlüğü veya Geri Gönderme Merkezi) sunulması gerekmektedir. Bu düzenleme ışığında 2577 sayılı Kanun'un 27. maddesine göre idare mahkemesinden yürütmeyi durdurma talep etmeye gerek yoktur.

ANCAK, YUKK'un 54. maddesinde düzenlenen üç sebebe dayalı olarak verilen sınır dışı kararlarına karşı açılacak iptal davasında, idare mahkemesinden yürütmeyi durdurma talep edilmesi gerekir.

Sınırdışı kararının dayanağı	Yürütmeyi durdurma
YUKK madde 54/1/a; 5237 sayılı Kanunun 59 uncu	Talep etmek gerekmez.

¹ Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun 21.01.2014 tarih ve 160 sayılı kararı.

² "Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınırdışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren onbeş gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınırdışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular onbeş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancıya rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma stresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde 54 üncü maddenin birinci fıkrasının (b), (d) ve (k) bentleri ile ikinci fıkrası kapsamındakiler hariç, yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınırdışı edilmez."

Mart 2019

maddesi kapsamında sınır dışı edilmesi gerektiği değerlendirilenler		
YUKK madde 54/1/b: Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar	TALEP ETMEK GEREKİR	
YUKK madde 54/1/c: Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar	Talep etmek gerekmez	
YUKK madde 54/1/ç: Türkiye'de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar	Talep etmek gerekmez	
YUKK madde 54/1/d: Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar	TALEP ETMEK GEREKİR	
YUKK madde 54/1/e: Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler	Talep etmek gerekmez	
YUKK madde 54/1/f: İkamet izinleri iptal edilenler	Talep etmek gerekmez	
YUKK madde 54/1/g: İkamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler	Talep etmek gerekmez	
YUKK madde 54/1/ğ: Çalışma izni olmadan çalıştığı tespit edilenler	Talep etmek gerekmez	
YUKK madde 54/1/h: Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler	Talep etmek gerekmez	
YUKK madde 54/1/ı: Hakkında Türkiye'ye giriş yasağı bulunmasına rağmen Türkiye'ye geldiği tespit edilenler	Talep etmek gerekmez	
YUKK madde 54/1/i: Uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar	Talep etmek gerekmez	
YUKK madde 54/1/j: İkamet izni uzatma başvuruları reddedilenlerden, on gün içinde Türkiye'den çıkış yapmayanlar	Talep etmek gerekmez	
YUKK madde 54/1/k: Uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından tanımlanan terör örgütleriyle ilişkili olduğu değerlendirilenler	TALEP ETMEK GEREKİR	

YUKK'un 54/1-b, d ve k bentlerine göre verilen sınırdışı kararlarına karşı idare mahkemesinin yürütmeyi durdurma talebini reddettiği, davalı tarafın savunma dilekçesini sunmasını beklediği veya sınırdışı riskinin çok yakın olduğu (örneğin; 5 saat sonrası için uçuş ayarlaması yapılmış ise) hallerde 'Anayasa Mahkemesi'ne Başvurular' başlığı altında açıklanan esas ve usuller çerçevesinde Anayasa Mahkemesi'nden tedbir talep etmek mümkündür.

Mart 2019

2- Bölge İdare Mahkemelerine Başvurular

YUKK'un 53. maddesine göre, idare mahkemesinin sınırdışı kararına karşı verdiği karar kesindir. **ANCAK**, bazı Bölge İdare Mahkemelerince "hak arama özgürlüğünün bir gereği olarak, maddi nitelikli özel yasa kuralları uyarınca tesis edilmiş işlemlere yönelik olarak çıkan uyuşmazlıklarda; mahkemelerce dayandığı maddi yasal düzenlemeler uyarınca 'esas' incelenmeden, davanın kabul koşullarına ilişkin kurallar uyarınca ilk inceleme üzerine verilen kararlar yönünden; istinaf başvurularının incelenmesi gerektiği kabul" (İzmir Bölge İdare Mahkemesi'nin 6.4.2017 tarih ve E.2017/511, K.2017/571 sayılı kararı) edilmektedir. Bu itibarla, idarenin usul kurallarına aykırı olarak tesis ettiği ve idare mahkemesinin esasa ilişkin inceleme yapmadan iptalini reddettiği işlemlere karşı (örneğin; yabancıya usulüne uygun olarak - anladığı dilde, yazılı olarak - tebliğ edilmeyen bir sınırdışı kararına karşı, kararın öğrenildiği tarihten 15 gün içerisinde idare mahkemesine başvurulması ve mahkemenin bu durumu gözetmeden iptal istemini süre aşımından reddetmesi halinde) istinaf yoluna gidilmesi olasıdır.

3- Anayasa Mahkemesi'ne Başvurular

Anayasa'da güvence altına alınmış ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında düzenlenen temel hak ve özgürlüklerinden herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla herkes Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunabilir. **ANCAK bireysel başvuru olağanüstü bir kanun yolu olup bu başvurudan önce olağan kanun yollarının (itiraz, istinaf ve temyiz - her talep yönünden üç aşamalı olağan kanun yolu öngörülmemiş olabilir; örneğin, sınırdışı kararları) tüketilmiş olması ve ilgili kararların kesinleşmiş olması gerekmektedir.** Bu bağlamda, kural olarak, Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla sınırdışı kararlarına karşı doğrudan Anayasa Mahkemesi'ne gidilmesi mümkün değildir.

Mahkeme, ihlal iddiasının esasını incelemeyen önce *kabul edilebilirlik* (6216 sayılı Kanun madde 48) değerlendirmesi yaparken aşağıdaki hususları gözetmektedir:

- Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiası,
- İç hukuk yollarının tüketilmiş olması,
- Söz konusu işlem, eylem ya da ihmalden başvuru sahibinin doğrudan etkilenmiş olması ve bunun bir ihlal teşkil etmesi,
- Başvuru harcının ödenmesi,
- Başvuru sürelerine uyulmuş olması ve başvuru dilekçesinin gerekli bütün bilgi ve belgeleri içermesi.

Bununla birlikte, bir bireyin yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi ve acil bir risk olduğu takdirde, durumun aciliyeti bireysel başvuru dilekçesinde belirtilmek kaydıyla Mahkeme'den geçici tedbir talep edilebilir. Anayasa Mahkemesi geçici tedbir taleplerini birkaç saat içerisinde (idare mahkemesinin yürütmeyi durdurma kararı vermesinden daha hızlı bir biçimde) karara bağlamaktadır. Ancak altını çizmek gerekir ki, Anayasa Mahkemesi'ne başvuru olağanüstü kanun yolu niteliğinde olduğundan Mahkeme'nin kabul edilebilirlik incelemesinden önce geçici tedbire karar vermesi istisnai bir uygulamadır.

B. İdari Gözetim Kararları

Mart 2019

YUKK'un 57. maddesinde düzenlenen sınırdışı etmek üzere idari gözetim ve 68. maddesinde düzenlenen uluslararası koruma başvuru sahiplerinin idari gözetimi idari kararlardır. Bununla birlikte, idari gözetim hürriyeti kısıtlayıcı bir tedbir olduğundan bu karara karşı itiraz Sulh Ceza Hakimliğine yapılır³.

Kişi, yasal temsilcisi ya da avukatı idari gözetimin her aşamasında gözetim altında tutulduğu yerdeki Sulh Ceza Hakimliğine başvurabilir. Bu bağlamda, idari gözetim kararı tebliğ edilmeden de kişi itirazda bulunabilir, itiraz için fiili olarak tutulma durumunun başlaması yeterlidir. Ancak, Sulh Ceza Hakimliğine yapılan başvuru idari gözetimi durdurmaz⁴. Sulh ceza hâkimi incelemeyi 5 gün içinde kesin kararla sonuçlandırır. Ancak, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla kişi, yasal temsilcisi veya avukatı yeniden sulh ceza hâkimliğine başvurabilir⁵.

Sulh Ceza Hakimliği idari gözetim kararının hukuka aykırı olduğuna hükmederek gözetimi sonlandırır ise, ilgili kişi hukuka aykırı idari gözetim nedeniyle uğradığı zararların tazmini için 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca tam yargı davası açabilir⁶. Buna karşın, Sulh Ceza Hakimliği idari gözetim kararını hukuka uygun bulur ve gözetimi sonlandırmaz ise, kişi Anayasa'nın 19. maddesi altında garanti altında alınan özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiği iddiasıyla gözetimin sonlandırılması (geçici tedbir talebi) ve zararlarının tazmini için (Anayasa madde 19/9) Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilir.

C. Uluslararası Korumayla İlgili Kararlar

1- İdari İtiraz ve İdare Mahkemesi'ne Başvurular

Uluslararası korumayla ilgili tesis edilen işlemlere karşı iki tür itiraz yolu mevcuttur: i) Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonu'na (UKDK) idari itiraz VEYA ii) idare mahkemesinde yargı yoluna başvuru⁷.

İdari karar	İtiraz süresi	İtiraz merci
Kabul edilemez başvuru kararı (YUKK madde 72)	Kararın tebliğden itibaren 15 gün içinde	İdare mahkemesine
Hızlandırılmış değerlendirme altında verilen uluslararası koruma başvurusunun reddi kararı (YUKK madde 79)	Kararın tebliğden itibaren 15 gün içinde	İdare mahkemesine

3 HSK'nın 26.11.2015 tarih ve 1860 sayılı kararı ile birden fazla sulh ceza hakimliğinin bulunduğu yerlerde 2. sulh ceza hakimlikleri görevli kılınmıştır.

4 YUKK madde 57/6 ve madde 68/7.

5 YUKK madde 57/6 ve madde 68/7ç

6 Anayasa Mahkemesi'nin 30/11/2017 tarih ve 2014/15769 başvurulı numaralı B.T. kararı

7 YUKK madde 80, Uygulama Yönetmeliği 99-101 maddeler

Mart 2019

Uluslararası koruma başvurusunun geri çekilmiş sayılması kararı (YUKK madde 77)	Kararın tebliğden itibaren 30 gün içinde Kararın tebliğden itibaren 10 gün içinde	İdare mahkemesine UKDK
Rutin değerlendirme altında verilen uluslararası koruma başvurusunun reddi kararı (YUKK madde 78)	Kararın tebliğden itibaren 30 gün içinde Kararın tebliğden itibaren 10 gün içinde	İdare mahkemesine UKDK
Uluslararası korumanın haricinde tutma kararı (YUKK madde 64)	Kararın tebliğden itibaren 30 gün içinde Kararın tebliğden itibaren 10 gün içinde	İdare mahkemesine UKDK
Uluslararası koruma statüsünün sona ermesi kararı (YUKK madde 85)	Kararın tebliğden itibaren 30 gün içinde Kararın tebliğden itibaren 10 gün içinde	İdare mahkemesine UKDK
Uluslararası koruma statüsünün iptali kararı (YUKK madde 86)	Kararın tebliğden itibaren 30 gün içinde Kararın tebliğden itibaren 10 gün içinde	İdare mahkemesine UKDK

YUKK'un 80. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi ve Uygulama Yönetmeliği'nin 95. maddesi uyarınca, itiraz veya yargılama süreci sonuçlanıncaya ve uluslararası koruma işlemleriyle ilgili son karar verilinceye kadar ilgili kişinin ülkede kalışına izin verilir. Son karar; uluslararası koruma "başvuru sahibinin başvurusuyla veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişinin statüsüyle ilgili kararlardan; idari itirazda bulunulmaması ve yargıya başvurulmaması hâlinde [Göç İdaresi] Genel Müdürlük tarafından verilen kararı veya **yargıya başvurulması sonucunda temyiz edilmesi mümkün olmayan kararı... ifade eder**⁸." Başka bir ifadeyle, idare mahkemesine yapılan başvurunun idareye bildirilmesiyle ilgili kararın icrası otomatik olarak durur.

2- Bölge İdare Mahkemelerine Başvurular

Kabul edilemez başvuru ve hızlandırılmış değerlendirme altında verilen uluslararası koruma başvurusunun reddi kararlarına karşı yapılan itirazlarda idare mahkemesinin verdiği kararlar kesindir. Ancak bu bağlamda, Anayasa'nın 40. maddesi altında düzenlenen etkili başvuru hakkı kapsamında esasa ilişkin inceleme yapılmadan yalnızca usul yönünden reddedilen kararlara ilgili olarak (yukarıda açıklandığı üzere) İzmir Bölge İdare Mahkeme'sinin yaptığı değerlendirmeyi hatırlatmak gerekir. Bu iki karar dışındaki uluslararası korumayla ilgili verilen idare mahkemesi kararlarına karşı, 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesine istinaden istinaf yoluna başvurmak mümkündür.

3- Anayasa Mahkemesi'ne Başvurular

Kesinleşen idari kararın Anayasa'da ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde garanti altına alınan hakların ihlaline yol açtığı hallerde, yukarıda açıklanan başvuru koşulları sağlanmak kaydıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurulabilir.

⁸ YUKK madde 3/1/8